

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการชลประทานแม่วัง - กี้วลม ในครั้งนี้ เพื่ออธิบายปัจจัยทางด้านสังคมและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจต่อการบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการฯ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทาน ปัจจัยที่ถือว่าเป็นเหตุ (ตัวแปรอิสระ) ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน จำนวนที่ดินถือครอง ประเภทของพืชที่ปลูกตามฤดูกาลและประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ ส่วนปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ อายุของเกษตรกร ระดับการศึกษาของเกษตรกร ขนาด/จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ และความถี่ในกิจกรรมและการเข้าร่วมกลุ่ม

ซึ่งอธิบายถึงการบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ ลักษณะและสภาพการใช้น้ำของเกษตรกร ปัญหาและข้อขัดแย้งของเกษตรกรในการใช้น้ำ และแนวทางการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรตามในการศึกษาในครั้งนี้

นอกจากนั้นในการศึกษาครั้งนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาและขนาดที่ดินถือครอง ต่อการบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกร
2. วิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มฯ

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ชลประทานแม่วัง-กวิลุม ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ จบชั้นประถม 4 จำนวน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการจำนวนแรงงานในครัวเรือน ประกอบกับในอดีตภาคการศึกษาภาคบังคับ อยู่ที่ระดับชั้นประถม 4 สำหรับจำนวนที่ดินที่ถือครองของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 3-5 ไร่ และกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้จากภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 1,001-5,00 บาท โดยทั้งนี้รายได้้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีรายได้จากการรับจ้างแรงงานทั่วไป ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันจังหวัดลำปาง ได้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีทำงาน ในรูปการรับจ้างแรงงานในด้านการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก สำหรับค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรนั้นส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนส่วนตัวและกู้ยืมด้วย ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารเกษตรและสหกรณ์(ธกส.) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตร ต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่นๆ และยังมีเงินปันผลในรูปแบบต่างๆด้วย

5.2.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการปฏิบัติตามกฎ

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทราบถึงลักษณะและวิธีการในการคัดเลือกคณะกรรมการ และเห็นว่า การคัดเลือกคณะกรรมการมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยทั้งนี้ กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ทราบกฎข้อบังคับต่างๆเป็นบางข้อและทราบดีทุกข้อมีจำนวนใกล้เคียงกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าเกษตรกรมีความตระหนักในการรักษากฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆของกลุ่ม ดีว่าถ้าหากไม่ปฏิบัติตามกฎ หรือข้อบังคับ แล้วจะไม่ได้รับความสะดวกในเรื่องของการใช้น้ำ ทำให้ปริมาณน้ำที่ใช้ในแปลงนามีปริมาณไม่เพียงพอกับขนาดของพื้นที่ จะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการใช้น้ำ เกิดการแย่งชิงน้ำกัน

5.2.3 ความร่วมมือของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่ม

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มด้วยความเต็มใจเพราะถือเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ สำหรับความรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบ แสดงให้เห็นว่าการรวมกลุ่มหรือการทำกิจกรรมกลุ่ม

อย่างไรก็ตามก็ยังมีเกษตรกรบางรายที่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเพราะเกรงจะถูกปรับหรือลงโทษ หรือร่วมเพราะเกรงจะถูกเพื่อนบ้านติเตียนจำนวนร้อยละ 25.8 และ 31.4 ตามลำดับเมื่อรวมทั้ง 2 แนวคิดเข้าร่วมกันจำนวนร้อยละจะสูงกว่าร่วมเพราะความเต็มใจเพราะถือเป็นหน้าที่ แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของเพื่อนบ้านและการลงโทษมีบทบาทมากกว่าตัวของเกษตรกรเอง

5.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของข้อขัดแย้งและระบบชลประทาน

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันในการใช้น้ำหรือการบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มมาจาก เกษตรกรบางรายไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่ม และเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการเพิ่มรอบเวรในการส่งน้ำ และมีเกษตรกรบางส่วนที่ต้องการให้ทางโครงการปรับปรุงระบบชลประทานของโครงการได้แก่ ทำการคาดคูส่งน้ำและคลองซอย และเกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ว่าจัดการรอบเวรส่งน้ำซึ่งในการดำเนินการจัดสรรน้ำนั้นควรให้ทางคณะกรรมการกลุ่มประสานงานกับทางโครงการ

5.2.5 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ผลการทดสอบสมมุติฐานตามความคิดเห็นของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการชลประทานแม่วัง-กิวลม ปრაภฏผล คือการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่นได้แก่ รายได้ของครัวเรือน ขนาดที่ดินที่ถือครองของเกษตรกร ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการส่งน้ำและด้านการเกษตร และการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มและความถี่ในการร่วมกิจกรรม

5.2.6 ผลการวิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรด้วยพหุคูณถอย(Multiple Regression) ด้วยวิธี Stepwise

ผลการวิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรด้วยพหุคูณถอย(Multiple Regression) ด้วยวิธี Stepwise ปัจจัยที่มีความสำคัญและมีความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้น้ำ
3. ความขัดแย้งและข้อพิพาท
4. การได้รับข้อมูลข่าวสาร
5. ชนิดของพืชที่ปลูกตามฤดูกาล
6. ขนาดที่ดินที่ถือครอง

5.3 การอภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการชลประทานแม่วัง-กัวลม สามารถแยกอภิปรายตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานในการวิจัย ได้ดังนี้

5.3.1 ลักษณะและสภาพการใช้น้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการชลประทานแม่วัง-กัวลม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำเพื่อการเกษตรจากระบบชลประทานของโครงการ โดยพื้นที่ที่อยู่ในเขตโครงการฯ สามารถรับน้ำชลประทานจากคู คลองส่งน้ำของโครงการ โดยมีคลองส่งน้ำสายหลักอยู่ 3 สาย คือคลองส่งน้ำสายใหญ่กัวลม คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งขวา และคลองส่งน้ำเหมืองแม่ปุง ทั้งนี้ในคลองส่งน้ำสายใหญ่แต่ละสายจะมีคลองซอย โดยทั้งนี้ในแต่ละคลองซอยเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการน้ำชลประทานที่ส่งไปให้ โดยในแต่ละคลองซอยจะมีท่อส่งน้ำเข้านาของเกษตรกร โดยทางกลุ่มของเกษตรกรจะทำหน้าที่บริหารน้ำภายในกลุ่ม โดยทั้งนี้กลุ่มผู้ใช้น้ำแต่ละคลองซอยจะได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ทางโครงการชลประทานแม่วัง-กัวลม ซึ่งมีลักษณะเป็นไปตามการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำในปัจจุบัน ตามที่ทางฝ่ายพัฒนาการใช้น้ำในแปลงนาได้ศึกษาซึ่งตรงในลักษณะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งทางโครงการได้จัดเจ้าหน้าที่เป็นแกนนำในการชักชวนและช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรในการดำเนินงานกลุ่ม ซึ่งแนวทางการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการมีลักษณะที่ชี้คแนวทางของฝ่ายพัฒนาการใช้น้ำในแปลงนาเป็นหลัก คือ ภายในเขตควบคุมการส่งน้ำของท่อส่งน้ำแต่ละแห่งหรือคูส่งน้ำแต่ละสาย ซึ่งโดยปกติจะมีเนื้อที่ประมาณ 200-300 ไร่ พื้นที่รับน้ำจากคูส่งน้ำแต่ละสายเรียกว่า แฉกส่งน้ำซึ่งอาจจะมีเกษตรกรประมาณ 20-30 ราย รวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย และในแต่ละคลองซอยจะมีกลุ่มย่อยนี้ตามจำนวนท่อส่งน้ำหรือแฉกส่งน้ำ ซึ่งสภาพการใช้น้ำของเกษตรกรในพื้นที่ที่ศึกษาก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่ทางฝ่ายพัฒนาการใช้น้ำได้ทำการศึกษา ส่วนสภาพของคลองซอยส่วนใหญ่ทางโครงการได้ทำการคาดคอนกรีต แต่ที่มีปัญหาก็คือคลองส่งน้ำสายใหญ่บางช่วงบางสายยังไม่ได้ทำการคาดคอนกรีต อีกทั้งสภาพท้องคลองยังมีสภาพตื้นเขิน มีวัชพืช ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งน้ำให้ได้ตามความต้องการของเกษตรกรได้ อีกทั้งสภาพของคูส่งน้ำ หรือท่อส่งน้ำเข้านาส่วนใหญ่ยังมีสภาพเป็นคูดินที่เกษตรกรขุดเพื่อดึงน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง ดังนั้นจึงมักเกิดปัญหาในเรื่องการแบ่งปันน้ำกันภายในกลุ่ม

5.3.2 ประเด็นสาเหตุของปัญหาข้อขัดแย้งของเกษตรกรในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวมาจาก ทั้งตัวระบบชลประทานของโครงการเองและ เกษตรกรเองคือ เกษตรกรบางรายไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาในการ

ใช้น้ำร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ วันเพ็ญ สุรฤกษ์(2528) เกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไข ปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการเรื่องน้ำและการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกในไร่นาระบบชลประทาน หลวงและระบบชลประทานราฎรในภาคเหนือ พบว่าการบริหารจัดการสรรน้ำของโครงการชลประทาน เกือบทุกโครงการมีโอกาสเกิดความคิดพลาดเกิดขึ้นง่าย เพราะโครงการชลประทานครอบคลุมพื้นที่ ขนาดใหญ่ จึงลำบากต่อการบริหารงานส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ความสลับซับซ้อน ในการจัดองค์กรของหน่วยงานต่างๆในการจัดสรรน้ำ การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานของ กรรมการและเจ้าหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน การให้ความเอาใจใส่ และความยุติธรรม นอกจากนั้นการเพาะปลูกที่มุ่งให้ได้ผลผลิตสูงจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน อันมีปัจจัย ในการผลิตที่จำกัด ฯลฯ เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำอยู่เสมอ ส่วนความมาก น้อยหรือความรุนแรงต่างกันตามความสัมพันธ์มากน้อยของตัวแปรที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่ และยังไม่สามารถจะแก้ไขหรือป้องกันให้สิ้นไปได้ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตตอนปลายคลองส่งน้ำเสมอ

ในทำนองเดียวกันที่ สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ (2535) ได้รายงานผลการ ดำเนินงานโครงการพัฒนาชลประทานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ประสบความสำเร็จอย่างมาก ในการชักจูงชาวไร่ชาวนาให้หันมาร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการจัดระบบชลประทานสามารถ นำเอาไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน แต่ประสบปัญหา ความล่าช้าในการดำเนินการซ่อมแซมระบบชลประทานเป็นอย่างมาก เพราะความไม่คล่องตัวใน ด้านงบประมาณ จึงเกิดความล่าช้าและปัญหาเกือบทุกโครงการ

ในเรื่องของความขัดแย้ง ประธาน สุวรรณมงคล(2523) ได้อธิบายไว้ว่า ความขัดแย้งใน สังคมไทยเกิดขึ้นส่วนใหญ่เนื่องมาจากเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่างๆภายในสังคม ทั้งนี้โดยสัญชาติญาณของมนุษย์ทุกคนมีความเห็นแก่ตัว ซึ่งได้แก่ผลประโยชน์ของตนเองและพวก พ้อง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจะมีความรุนแรงมากขึ้นอยู่กับการกระจายอำนาจและผล ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ถ้าหากว่าระบบการกระจายอำนาจในสังคมนั้นเป็นไปในลักษณะเอารัดเอา เปรียบ ขาดความยุติธรรมแล้ว ปัญหาความขัดแย้งภายในสังคมจะมีมากขึ้น

ในทำนองเดียวกัน พิมลวรรณ พงษ์สวัสดิ์ (2531) ให้ความเห็นว่า ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อ คน 2คนขึ้นไปมีความเห็นไม่ลงรอยกัน เพราะทั้งสองมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านเป้าหมาย ความคิดเห็น ปรัชญา และการแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากร

ดังนั้นจึงควรแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของเกษตรกร โดยอาศัยพื้นฐานความ จริงจากเงื่อนไขต่างๆที่มีอยู่ เช่น ความแตกต่างกันทั้งระดับการศึกษา ขนาดที่ดินถือครอง การมี ทรัพยากรจำกัด และการเกี่ยวข้องต่อกัน โดยการแก้ไขปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการจัดการ

ทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ อาทิ เช่น การประชาสัมพันธ์ การนำเอาหลักการและทฤษฎีการบริหาร เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และการตื่นตัวของเกษตรกรในกลุ่ม

5.3.3 ในประเด็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำนั้น ความร่วมมือของเกษตรกรในกิจกรรมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้คือ เกษตรกรให้ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มมากถึง 79.1 และและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรมีถึงร้อยละ 49.2 ถือว่าเกษตรกรมีความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรน้ำมาก ซึ่งสอดคล้องกับ อภิษฐ์ พันธเสน (2539) ที่อธิบายถึงในการดำเนินงานของโครงการต่างๆของรัฐเป็นจำนวนมากที่ระบุให้มีการดำเนินการที่เรียกว่า "การมีส่วนร่วมของชุมชน" ซึ่งมีแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนหมายถึง กระบวนการ ที่ประชาชนมีความสำคัญต่อสถานการณ์และปัญหาต่างๆที่พวกเขาเผชิญอยู่ ตระหนักในพื้นฐานของปัญหานั้น และเข้าร่วมดำเนินการกิจกรรมเคลื่อนไหว สร้างพลังอำนาจในการเปลี่ยนแปลงมูลฐานของปัญหานั้น

สำหรับประเด็นประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับและขนาดที่ดินที่ถือครองของเกษตรกรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มนั้น แสดงเห็นว่าเกษตรกรรายใดมีขนาดที่ดินมากย่อมมีความต้องการใช้น้ำจำนวนมากทั้งนี้เพื่อเพิ่มผลผลิตของที่ทำกินของตนเอง และการบริหารงานเป็นกลุ่มประโยชน์ที่เกษตรกรที่คาดว่าได้รับคือ ตนเองมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้น้ำและทำให้ได้รับความสะดวกในการใช้น้ำ ไม่เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำ เกษตรกรได้รับการแบ่งปันน้ำอย่างยุติธรรม เกษตรกรผู้ที่อยู่ปลายคลองส่งน้ำจะได้รับน้ำอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ ฝ่ายพัฒนาการใช้น้ำในแปลงนา (2540) ที่กล่าว ถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ไว้ว่าการสร้างทัศนคติของเกษตรกรผู้ใช้น้ำเกิดความรู้สึกว่า เป็นเจ้าของในสิ่งก่อสร้างที่รัฐจัดสร้างขึ้นนั้น ก็คือทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มแรก อาจจะในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น หรือการรับรู้ ความเข้าใจในสิ่งนั้นๆ ซึ่งเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวยอมรับในการดูแลสิ่งเหล่านั้น และการปฏิบัติตามคำแนะนำที่ง่ายยิ่งขึ้น เท่ากับว่าเป็นการลดภาระของรัฐ ในการที่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการดูแลสิ่งเหล่านั้น และโดยลำพังถ้าหากจะให้ผู้หนึ่งผู้ใดมารับผิดชอบเพียงผู้เดียวคงเป็นไปได้ไม่ได้ จึงต้องให้ทุกคนที่ได้รับประโยชน์จากแหล่งส่งน้ำเดียวกันช่วยกันดูแลบำรุงรักษา ร่วมกันภายใต้การทำงานเป็นกลุ่ม ผลก็คือ ทำให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากการใช้น้ำที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลผลิตดีขึ้น ความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น

สำหรับในประเด็นที่เกี่ยวกับชนิดของพืชที่ปลูกตามฤดูกาลนั้นเป็นปัจจัยมีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่ม จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยพหุคูณถอย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ 0.153 ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรในพื้นที่ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูกว่าควรปลูกพืชชนิดใดบ้าง ที่เพียงพอกับปริมาณน้ำที่ทางโครงการจัดสรรมาให้ โดยทางหน่วยงานส่งเสริม

การเกษตรของโครงการได้ออกมาให้คำชี้แจงต่าง รวมทั้งเกษตรกรให้ความร่วมมือด้านการเพาะปลูกที่ทางโครงการแนะนำ การใช้น้ำเท่าที่จำเป็น ทั้งนี้เป็นเพราะปริมาณน้ำเหนือเขื่อนกิ่วลมมีปริมาณที่ไม่คงที่ ทั้งนี้เนื่องจากสภาวะอากาศฝนตกไม่ตามฤดูกาล ทำให้ในบางปี ปริมาณน้ำสำหรับปลูกพืชฤดูแล้งมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร ทางโครงการจึงได้ให้หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการเพาะปลูกของเกษตรกร เพื่อวางแผนในการส่งน้ำ และเกษตรกรก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับรายงานด้านการส่งเสริมการเกษตร (อ้างใน ดิเรก ทองอร่าม, 2529) เรื่อง การยอมรับการใช้เทคโนโลยีต่างๆในด้านการเกษตร โดยการยอมรับหรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้ที่ได้รับ และทัศนคติในการนำไปใช้ต่อไปในอนาคต ผลปรากฏว่าเกษตรกรไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มจะยอมรับเทคโนโลยีและมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะต่างๆ

ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานองค์กรผู้ใช้น้ำในลักษณะของกลุ่มธรรมชาติ โดยอาศัยความเชื่อถือประเพณี วัฒนธรรม และการยอมรับระหว่างผู้ใช้น้ำด้วยกันเองเป็นกลุ่มเหมืองฝายราษฎรในภาคเหนือ และเคยมีกฎหมายว่าด้วยเหมืองฝาย การจัดการเหมืองฝาย นานนับหลายร้อยปีมาแล้ว องค์กรผู้ใช้น้ำประเภทที่ทางราชการเป็นผู้ริเริ่มชักชวนให้ผู้ใช้น้ำจัดตั้งขึ้น ได้เกิดขึ้นเมื่อปี 2506 เป็นครั้งแรกแล้วก็ได้ดำเนินการปรับปรุงเป็นรูปแบบต่าง ๆ หลายหน่วยงานที่ดูแลเรื่ององค์กรผู้ใช้น้ำ เช่น กรมชลประทาน, กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง กรมการปกครอง การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำโดยทางราชการในระยะ 28 ปีที่ผ่านมา ดำเนินการไม่ต่อเนื่อง พื้นที่ชลประทานที่มีการพัฒนาถึงระดับไร่นา ทุกโครงการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำแล้วเพียงประมาณ 40% ของพื้นที่พัฒนาในไร่นาทั้งหมด กิจกรรมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำประเภทที่รวมตัวกันเองเข้มแข็งกว่าองค์กรที่ทางราชการริเริ่มให้จัดตั้ง การพิจารณาให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์กรผู้ใช้น้ำโดยเฉพาะคงจะต้องใช้เวลาอีกนาน ในขณะที่ยังไม่มีกฎหมายตามที่ต้องการ

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาในเรื่องตัวบทกฎหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจหรือไม่ อย่างไร น่าจะมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวให้มากขึ้น

สำหรับในข้อเสนอแนะต่างๆเกี่ยวกับโครงการ จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้ทางโครงการทำการปรับปรุงระบบชลประทานของโครงการ โดยส่วนใหญ่ต้องการให้ทางโครงการทำการคาดคุดคลองส่งน้ำต่างๆ รวมทั้งทำการปรับปรุงอาคารชลประทาน

ในชุดคลองส่งน้ำ อีกทั้งต้องการให้ทางโครงการฯทำการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดสรรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.4.2.1 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสบปัญหาความล่าช้าในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ในเขตตำบลเสด็จ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยไม่ได้คำนึงถึงอาชีพรองของเกษตรกร ซึ่งเขตตำบลเสด็จนั้น ได้มีการส่งเสริมการปลูกสับปะรดเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปปรับจ้างในการเก็บผลผลิตสับปะรด

ดังนั้นในการวิจัย ควรทำการศึกษาพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูลให้ละเอียด รวมถึงระยะเวลาในการเก็บข้อมูล และคำนึงถึงอาชีพรองของเกษตรกรด้วย ทั้งนี้จะได้ไม่ประสบปัญหาความล่าช้าในการเก็บข้อมูล

5.4.2.2 การออกแบบแบบสอบถาม

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจแบบสอบถามที่ทางผู้วิจัยสร้างขึ้นทำให้มีการปรับแก้แบบสอบถาม และอธิบายแบบสอบถามแก่เจ้าหน้าที่หลายครั้ง ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการออกสัมภาษณ์เกษตรกร

1. สักยภาพของกลุ่มน้ำแม่วัง

เนื่องจากพื้นที่กลุ่มน้ำแม่วังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ ทั้งนี้เพราะปริมาณน้ำต้นทุนของกลุ่มแม่วัง มีเขื่อนเก็บกักน้ำเพียง 1 แห่งคือเขื่อนก๊วลม ความต้องการการใช้น้ำมีมาก ไม่ว่าจะเป็นความต้องการจากการประปาที่ต้องการน้ำต้นทุนในการผลิตน้ำประปาเพื่อการอุปโภค-บริโภคของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำปาง หรือการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ต้องการน้ำจากเขื่อนก๊วลมไปเป็นน้ำต้นทุนในสำหรับใช้ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า และอื่น

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นควรว่าหน่วยราชการต่างๆที่เกี่ยวข้องควรหาแสดงความร่วมมือในการวิจัยพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำแม่วังอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้พื้นที่ในเขตลุ่มน้ำมีปริมาณน้ำเพียงพอับความต้องการของประชาชนที่รับประโยชน์จากลุ่มน้ำแม่วังในอนาคต